

МЕТОДИКА

УДК 378.147:811.161.2(07)

Марина Голобородько
(Богуслав, Україна)
e-mail: maryna67@ukr.net

ВЗАЄМОДІЯ ВИКЛАДАЧА І СТУДЕНТІВ ПРИ ВИКОРИСТАННІ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

У статті описано, які методи інтерактивного навчання використовуються на практичних заняттях з української мови в педагогічному коледжі. Як свідчить практика, одним з основних методів є «мозковий штурм», коли студенти можуть підійти до аналізу мовного явища з різних позицій, висловити свою точку зору, знайти приклади в повсякденній комунікації і зробити правильний висновок.

Ключові слова: українська мова, інтерактивні методи навчання, особистісно орієнтований підхід, метод «мозкового штурму», дискусія.

Голобородько М. Взаимодействие преподавателей и студентов при использовании интерактивных методов на занятиях по украинскому языку.

В статье рассматривается, какие методы интерактивного обучения используются на практических занятиях по украинскому языку в педагогическом колледже. Как свидетельствует практика, одним из основных методов есть «мозговой штурм», когда студенты могут подойти к анализу языкового явления с разных позиций, высказать свою точку зрения, найти примеры в обиходном языке и сделать правильный вывод.

Ключевые слова: украинский язык, интерактивные методы обучения, личностно ориентированный подход, метод «мозгового штурма», дискусия.

Goloborodko M. Teacher-student interaction methods of teaching Ukrainian language.

The article discusses what methods of interactive training used in practical classes on the Ukrainian language in the teachers college. As practice shows, one of the main methods is a «brain-storming» where students can approach the analysis of linguistic phenomena from different perspectives, to express their views, to find examples in everyday communication and make the correct conclusion.

Keywords: Ukrainian language, interactive teaching methods, personality – oriented approach of teaching, brain-storming methods, discussion.

Освіта в Україні переживає не найкращі часи. Постійна модернізація освітньої системи потихеньку залишає наші населені пункти без шкіл, які так і не можуть дочекатися «нового вчителя». І це не тільки через

економічно необґрунтовану оплату праці, а й тому, що нинішній випускник не володіє достатніми знаннями й компетенціями, що дозволило б йому працювати з учнями в новому форматі – не привчати зазубрювати чи приносити реферати-відбувайлики, а вміти дискутувати, проникати в сутність мовного явища, ловити це явище на льоту, бачити, як кажуть, слово під мікроскопом.

Нині більшість методичних інновацій, використовуваних у коледжі, пов'язані із застосуванням інтерактивних методів навчання. Інтерактивне навчання передбачає діалогове навчання, під час якого здійснюється не тільки взаємодія викладача і студентів, а й навчання одне одного. Однак тут викладачеві насамперед необхідно виробити і прийняти правила навчального співробітництва викладача зі студентами. Педагог має цілеспрямовано створювати такі навчальні ситуації, що сприяли би ініціативі студентів, яка спонукає до вирішення поставленого завдання.

Інтерактивні методи найбільшою мірою відповідають особистісному підходу до навчання, що стимулює розвиток особистості. При особистісно орієнтованому підході одна з основних цілей навчання – створення комфортних умов, коли студент може відчути свій успіх і спроможність. І в цьому випадку сам процес навчання стає продуктивним, оскільки він організований таким чином, що майже всі студенти навчальної групи виявляються втягнутими в орбіту пізнання.

У педагогічній науці розроблено чимало форм інтерактивних методів проведення як лекцій, так і практичних занять, основна мета яких – активізувати творчий потенціал учнів, домогтися того, щоб студенти не тільки вміли накопичувати знання, а й уміли б оперувати ними.

При інтерактивному навчанні змінюється структура суб'єктно-суб'єктних і суб'єктно-об'єктних відносин. Студент більшою мірою позиціонує себе суб'єктом навчальної діяльності, ніж при пасивному навчанні, вступає в діалог з викладачем, активно беручи участь у пізнавальній діяльності.

Специфіка навчальної дисципліни дозволяє викладачеві оперувати багатим арсеналом інтерактивних форм і методів. У нашій розвідці проілюструємо, які методи інтерактивного навчання ми використовуємо на практичних заняттях з дисципліни «Українська мова».

Як свідчить практика, проведення занять в інтерактивних формах вимагає від викладача більш глибокої методичної підготовки, більш ретельного планування занять, ніж при використанні пасивних форм. Оволодіння сучасними інноваційними педагогічними технологіями вимагає підвищення методичної грамотності викладачів і створення спеціальних методичних вказівок для студентів, у яких мають бути відображені такі аспекти, як студенти повинні готуватися до занять, яким

чином відбуватиметься заняття, які спеціальні засоби будуть використані на інтерактивному занятті та ін.

Якщо ж таких методичних розробок немає, викладачеві доцільно скласти сценарій з чітко окресленими цілями і завданнями та вправами, запланованими для розв'язування на занятті. При цьому необхідно пам'ятати, що при використанні інтерактивних методів велике значення має пізнавальний інтерес студентів, який впливає як на власне процес, так і на результат діяльності. Формування пізнавального інтересу вимагає при формулюванні теми заняття звернути особливу увагу на її проблемний характер.

В інтерактивній формі можна проводити найрізноманітніші заняття. Що стосується дисципліни «Українська мова», то її зміст, спрямований на оволодіння насамперед граматичним ладом і культурою мовлення, дозволяє широко використовувати різні форми і методи інтерактивного навчання, завдяки чому студенти вчаться відкрито висловлювати свою думку про сформульоване в темі заняття проблемне питання.

Так, на першій лекції, коли студенти знайомляться зі змістом дисципліни, викладач зазначає, що одним із завдань курсу є виховання мовного смаку.

Згодом, коли вивчені основні теми курсу, на одному з практичних занять ми сформулювали таку проблему: «Як Ви розумієте, що означає виховувати мовний смак?» Найактивнішими інтерактивними методами на заняттях з української мови науковці визначають «мікрофон», «знайди пару», «четвертий зайвий», рольову гру та гру-змагання [4, с. 99–101]. На нашому практичному занятті було використано метод «мозкового штурму». Це особлива вільна форма дискусії. У сучасній педагогічній науці, що займається розробкою актуальних питань інтерактивних технологій в освітньому процесі, мета методу «мозкового штурму» визначена як форма групового обговорення для вирішення будь-якої проблеми. Для проведення мозкового штурму ми об'єднали колектив у дві групи: генератори й аналітики ідей. Генератори ідей пропонують варіанти вирішення обговорюваної проблеми. Аналітики критикують запропоновані рішення, шукають негативні наслідки запропонованих ідей, потім вибирають такі, що найбільшою мірою можуть задовольнити всіх учасників ситуації.

Обраний метод ведення заняття за запропованою темою вимагав цілеспрямованої підготовки заняття та організації самостійної роботи студентів для підготовки до заняття. Викладачеві в цьому випадку відводилася роль консультанта, яка зводилася до того, щоб на занятті у процесі вирішення поставленого завдання об'єднати зусилля студентів і викладача. Для цього викладач сформулював питання, націлені на навчальне співробітництво, зокрема: 1. Чи можна говорити про сучасну

мовну моду? Якщо так, то в чому вона проявляється? 2. Що означає термін «модне слово»? Чи знаєте Ви такі слова? 3. Які слова, на Вашу думку, можна вважати важливими для сьогоденної мовної картини світу? 4. Чи можете Ви навести приклади на підтвердження того, що в так званих модних словах відображені колоритні особливості нашого сучасного життя? 5. Яке Ваше ставлення до вживання таких слів у мові? 6. Як пов'язані між собою поняття «мовний смак» і «мовна мода»?

Характер питань, таким чином, засвідчує, що власне проблема мовного смаку тісно пов'язана з появою моди на слова, які часто звучать в усному мовленні, рясніють на шпальтах преси, раз у раз долинають з екранів телевізора або різночастотних радіохвиль. Такий ракурс обговорюваної проблеми виявився значною мірою несподіваним для студентів. Водночас це дозволило студентам по-новому побачити навчальний матеріал, переосмислити його відповідно до мовної ситуації сьогодення. Питання, запропоновані викладачем для обговорення на занятті, давали можливість перейти від найпростіших питань до широкої постановки проблеми.

На початку заняття викладач, виступаючи в ролі консультанта, навів визначення мовного смаку, запропоноване В. Г. Костомаровим: «здатність інтуїтивно оцінювати правильність, доречність, естетичність мовного вираження» [2, с. 26]. Далі студенти, які виконували роль генераторів ідей, інтерпретуючи ці запитання, пропонували різні варіанти ідей. Студенти з групи аналітиків різними методами оцінювали та заохочували будь-яку конструктивну пропозицію. Крім запитань, які були запропоновані викладачем, студенти з групи генераторів ідей самостійно підготували запитання, пов'язані з використанням модних слів. Так, було запропоновано такі запитання студентам із групи аналітиків: 1. Як останнім часом змінилося вживання слова *авторитет*? 2. Що означає мовна формула *весь у шоколаді*? Чи можна сказати, що в цьому вислові схована неабияка доля іронії? 3. У якому значенні вживається в мові слово *віртуальний*? 4. У яких випадках у мові підлітків та юнацтва вживається слово *кайф*? 5. Як Ви розумієте значення слова *ковбасити*? 6. Замість якого слова в розмовній мові вживається слово *корпоратив* і що воно означає? 7. Чи знаєте Ви, які слова в молодіжному сленгу вживаються для передачі стану невдачі, поразки?

Пропоновані запитання студенти не знали заздалегідь. Їх вони почули безпосередньо на занятті. Студенти-аналітики мали визначити коректність формулювання запитань і запропонувати можливі варіанти відповідей. При цьому висновком мало бути твердження, що до мовної моді найбільше схильна молодь.

Зазначимо, що завдяки наданій студентам можливості критикувати або заохочувати будь-яку конструктивну пропозицію було подолано бар'єр психологічної інерції.

Наприкінці заняття студентам було запропоновано висловити свої ідеї про те, як можна виховувати мовний смак. Під час обговорення поставленої проблеми між генераторами ідей та аналітиками виникла міні-дискусія, де студенти продемонстрували навички толерантного спілкування, вміння правильно ставити запитання й аргументовано відповідати опонентам.

Завдання викладача як консультанта зводилися до того, щоб дати оцінку висловленим думкам і підвести студентів до висновку, що культурна людина не має гнатися за мовною модою, але повинна розуміти і правильно потрактовувати нові тенденції в розвитку мови.

Отже, інтерактивне навчання, як засвідчує практика, передбачає відмову від простого заучування інформації, основним завданням стає розвиток творчих здібностей студентів та інтересу до досліджуваного предмета, а також підвищення мотивації до навчання. При цьому необхідно враховувати особливості змісту конкретних навчальних дисциплін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Інтерактивні технології на уроках української словесності / укладач Р. Оришин. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2006. – 106 с.
2. Костомаров, В. Г. Языковой вкус эпохи: из наблюдений над речевой практикой масс-медиа / В. Г. Костомаров. – СПб. : Златоуст, 1999. – 319 с.
3. Пометун, О. І. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посібн. / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. – К. : Вид-во А.С.К., 2004. – 192 с.
4. П'яст, Н. Й. Використання інтерактивних методів на заняттях з української мови (за професійним спрямуванням) / Н. Й. П'яст // Вісник Вінницького політехнічного інституту. – 2010. – № 1. – С. 98–102.

Стаття надійшла 03.10.2016 року

УДК 81'242(07)

Ірина Кучеренко

(Умань, Україна)

e-mail: kucherenkoia@ukr.net

ГУМАНІЗАЦІЯ І ГУМАНІТАРИЗАЦІЯ СУЧАСНОЇ РІДНОМОВНОЇ ОСВІТИ

У статті визначено домінуючі тенденції мовної освіти ХХІ століття, обґрунтовано актуальність і значущість гуманізації та гуманітаризації